

Offentliga toaletters betydelse för tillgången till det offentliga rummet

– en studie över Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv

The importance of public toilets for accessing public space – a study of the planning and management of public toilets in the city of Malmö from an intersectional gender perspective

Henrietta Krüssenberg

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp, 2022

Offentliga toaletters betydelse för tillgången till det offentliga rummet– en studie över Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv

The importance of public toilets for accessing public space – a study of the planning and management of public toilets in the city of Malmö from an intersectional gender perspective

Henrietta Krüssenberg

Handledare: Frederik Aagaard Hagemann, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator: Gunnar Cerwén, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Landskapsarkitektur
Kurskod: EX0845
Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.: Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2022
Omslagsbild: Henrietta Krüssenberg

Nyckelord: Offentliga toaletter, offentliga rummet, genus, intersektionalitet, planering, förvaltning, Malmö

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

För att tillgängliggöra det offentliga rummet krävs olika nödvändiga funktioner i staden. En av dessa funktioner är offentliga toaletter. Faktorer såsom placering, utformning och skötsel av offentliga toaletter påverkar i sin tur hur olika personer kan använda och röra sig i den bebyggda miljön. I det här arbetet utforskas hur dessa faktorer kan ses ur ett intersektionellt genusperspektiv, med Malmö Stad som exempelstudie. Huvudfrågan för arbetet är: *Hur arbetar Malmö Stad med planering och förvaltning av offentliga toaletter, och på vilket sätt påverkar detta användningen av det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv?*

För arbetet gjordes en litteraturstudie av tidigare forskning och rumsliga teorier kopplat till offentliga toaletter, där olika faktorer kring offentliga toaletter undersöktes och hur dessa påverkar tillgången till det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv. Litteraturstudiens resultat användes i sin tur för att analysera arbetets empiri. Empirin består av intervjumaterial med respondent från Malmö Stad, kartunderlag, plandokument samt fältstudier. Analysen gjordes för att dra slutsatser kring hur olika faktorer kring Malmös offentliga toaletter kan påverka tillgången till det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv.

Studiens slutsatser visade att Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter i de flesta fall möjliggör tillgången till det offentliga rummet. Faktorer som bidrar till en bättre tillgång till den offentliga miljön ur ett intersektionellt genusperspektiv kan sammanfattas följaktligen:

- Malmös offentliga toaletter är synligt placerade på öppna och exponerade platser
- Toaletterna har en tydlig utformning och design
- De flesta toaletterna är könsneutrala
- Toaletterna rengörs dagligen
- Toaletterna är utrustade med sanitetsbehållare
- 39 av 41 toalettbyggnader tillhandahåller handikapptaletter
- 31 av 41 toalettbyggnader är utrustade med skötbord
- Alla toalettbyggnader förutom en är gratis att använda

Studiens slutsatser visade även faktorer som hämmar tillgången till det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv. Dessa sammanfattas nedan:

- Malmös offentliga toaletter är ojämnt fördelade över staden
- Toaletterna är en blandning av könsneutrala toaletter och urinoarer
- Toaletterna är låsta under vissa tider på dygnet

Nyckelord: Offentliga toaletter, offentliga rummet, genus, intersektionalitet, planering, förvaltning, Malmö

Abstract

In order to make public space accessible, various necessary functions in the city are required. Public toilets are one of these. Factors such as placing, design and maintenance of public toilets are key elements of how people can use and move around freely in the built environment. In this paper these aspects are examined through an intersectional gender perspective by studying the City of Malmö. The main question of this paper is: *How does the City of Malmö work with the planning and management of public toilets, and in what way does this affect the use of public space from an intersectional gender perspective?*

For this paper a study was made of previous research and spatial theories linked to public toilets, where various factors around public toilets were examined and how these affect access to public space from an intersectional gender perspective. The results of the study were then used to analyze the empirical work. The empirical work consists of interview material with a respondent from the City of Malmö, map data, planning documents and field studies. The analysis was made to draw conclusions about how various factors around Malmö's public toilets can affect access to public space from an intersectional gender perspective.

The study's conclusions showed that the planning and management of public toilets in Malmö in most cases enable access to the public space. Factors that contribute to better access to the public environment from an intersectional gender perspective can be summarized as follows:

- The public toilets in Malmö are visibly located in open and exposed places
- The toilets have an obvious design and layout
- Most toilets are gender neutral
- The toilets are cleaned daily
- The toilets are equipped with sanitary containers
- 39 of 41 toilet facilities provide accessible toilets
- 31 of 41 facilities are equipped with changing tables
- All toilet facilities, except one, are free of charge

The conclusions also showed factors that inhibit access to public space from an intersectional gender perspective. These are summarized below:

- Malmö's public toilets are unevenly distributed across the city
- The toilets are a mixture of gender-neutral toilets and urinals
- The toilets are locked during certain hours of the day

Keywords: Public toilets, public space, gender, intersectionality, planning, management, Malmö

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	9
Figurförteckning	10
1. Inledning	11
1.1. Studiens syfte och mål.....	12
1.2. Frågeställning	12
1.3. Metod och material	12
1.3.1. Litteraturstudie	12
1.3.2. Empiriskt material.....	13
1.4. Avgränsningar.....	14
1.5. Begreppsförklaring.....	15
2. Teoretiskt ramverk	16
2.1. Offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv	16
2.1.1. Mängd, placering och avgifter	16
2.1.2. Utformning och design	17
2.1.3. Sanitet, hygien och hälsa	18
2.1.4. Planering	19
2.2. Tillgång till det offentliga rummet	20
2.2.1. Gendered spaces.....	20
2.2.2. Trygghet.....	21
2.3. Sammanfattning.....	21
3. Offentliga toaletter i Malmö	23
3.1. Plandokument.....	23
3.2. Planering och förvaltning av offentliga toaletter i Malmö	24
3.2.1. Kartering och utformning.....	24
3.2.2. Placering och skötsel	26
3.2.3. Öppettider och avgifter.....	27
4. Analys och slutsatser	29
4.1. Analys av Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv.....	29
4.1.1. Kommunala riktlinjer.....	29
4.1.2. Offentliga toaletters rumsliga integrering	29
4.1.3. Placering och fördelning av offentliga toaletter	29
4.1.4. Trygghet.....	30
4.1.5. Sanitära förutsättningar.....	30
4.1.6. Könneutrala toaletters inkludering och exkludering.....	31
4.1.7. Tillgänglighet och skötbord	31
4.1.8. Avgiftsfria offentliga toaletter.....	32
4.2. Slutsatser	33
5. Avslutning	35

5.1.	Diskussion	35
5.1.1.	Behöver offentliga toaletter vara en integrerad del av politiska plandokument och lagstiftning?.....	35
5.1.2.	Svårigheter med att uppfylla allas behov	36
5.1.3.	Demokratisering av staden	36
5.1.4.	Vidare forskning	37
5.1.5.	Landskapsarkitektens roll.....	37
5.1.6.	Metodreflektion.....	37
	Referenser	39
	Tack.....	43

Tabellförteckning

Tabell 1: Antal offentliga toalettbyggnader i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022.).....	25
Tabell 2: Antal offentliga toalettbyggnader med skötbord i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022).....	25
Tabell 3: Antal offentliga toalettbyggnader med handikapptalett i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022)	26

Figurförteckning

Figur 1: Karta över offentliga toaletter inom olika delområden i Malmö, inom och intill inre Ringvägen (Kartunderlag: © Malmö stadsbyggnadskontor 2022)	25
Figur 2: Offentliga toalettbyggnader i olika delar av Malmö (Krüssenbergr 2022)	28
Figur 3: Tillgänglighetsanpassad toalett i Malmö, ut- och invändigt (Krüssenbergr 2022)	32
Figur 4: Uppfällt skötbord på en toalett i Malmö (Krüssenbergr 2022).	32

1. Inledning

Tillgång till offentliga toaletter har en stor betydelse för hur människor kan använda och röra sig i staden (Arvidsson & Brink Pinto 2020). Offentliga toaletter är en nödvändig funktion och ett sätt att tillgängliggöra det offentliga rummet, och enligt Greed (2016) är offentliga toaletter en väsentlig del i skapandet av rättvisa, tillgängliga och hållbara städer. Detta betyder att en brist på offentliga toaletter påverkar användningen av det offentliga rummet (Greed 2016). Faktorer såsom placering, mängd och utformning gör att människor blir begränsade i hur de kan röra sig i staden. Forskning visar att tillgången till det offentliga rummet framförallt blir begränsat för kvinnor vid ett bristfälligt utbud av offentliga toaletter (Greed 2016; Kuhlmann 2019; Maroko et al 2021). I många länder och stora städer finns en brist på toaletter för kvinnor både offentligt och på arbetsplatser (Greed 2016), och enligt Greed skulle en bättre tillgång till offentliga toaletter bidra till kvinnors åtkomst till det offentliga rummet. En annan studie visar även att städer med en större utbredning och mängd offentliga toaletter lockar fler turister, kunder och besökare än städer med få offentliga toaletter (Lockwood 2001). Detta är en aspekt som borde funderas på inom landskapsarkitektur, och vid planering av urbana miljöer.

Inom stadsplanering och politiska plandokument saknas dock ofta riktlinjer kring offentliga toaletter (Greed 2016; Moreira et al. 2021). Detta innebär att det kan skapas ett glapp mellan urban planering och behovet av offentliga toaletter, vilket kan bli en avgörande faktor i kvinnors tillgång till det offentliga rummet (Greed 2019). I Sverige finns det inga krav på tillhandahållandet av offentliga toaletter inom svenska kommuner, utan det är upp till varje kommun att driva frågan på egen hand (se kap. 2.7.).

Då det inte finns några politiska riktlinjer i Sverige ser tillhandahållandet av offentliga toaletter olika ut från stad till stad. I Malmö finns just nu runt 50 kommunala offentliga toalettbyggnader inom kommunen, där alla förutom en byggnad är gratis att använda (Malmö Stad 2022). I *Åtgärdsprogrammet för Malmös offentliga toaletter 2011-2020* som upprättades av dåvarande Gatukontoret (2010) beskrivs hur Malmö Stad ser tillhandahållandet av offentliga toaletter som en viktig funktion i takt med att staden växer. De menar att fler offentliga toaletter behöver anläggas när trycket på det offentliga rummet blir större. För Malmö Stad är målet med kommunens offentliga toaletter att de ska upplevas trygga, attraktiva, rena och tillgängliga, både för medborgare och besökare (Gatukontoret 2010).

I både Stockholm och Göteborg har det gjorts feministiska analyser av städernas tillhandahållande av offentliga toaletter (Stiftelsen Tryggare Sverige 2019, 2021; Hallberg 2021), men ännu har inga analyser gjorts av Malmö. Med detta som utgångspunkt, samt utifrån Malmö Stads mål med offentliga toaletter blir därför Malmö en intressant exempelstudie, för att förstå hur en bredare diskurs kring offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv kan appliceras på en lokal nivå.

1.1. Studiens syfte och mål

Syftet är att få en ökad förståelse för hur offentliga toaletter kan bidra till en demokratiserad tillgång till det offentliga rummet. Målet är undersöka hur Malmö Stad arbetar med planering och förvaltning av offentliga toaletter, och på vilket sätt det kan kopplas till tidigare studier kring offentliga toaletter och det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv.

1.2. Frågeställning

Huvudfråga:

Hur arbetar Malmö Stad med planering och förvaltning av offentliga toaletter, och på vilket sätt påverkar detta tillgången till det offentliga rummet ur ett intersektionellt genusperspektiv?

För att svara på huvudfrågan har ytterligare två delfrågor formulerats:

Vilka faktorer av offentliga toaletter, sett ur ett intersektionellt genusperspektiv, påverkar tillgången till det offentliga rummet?

Hur har Malmö Stad resonerat kring offentliga toaletters placering, utformning, skötsel och öppettider?

1.3. Metod och material

1.3.1. Litteraturstudie

Det här arbetets teoretiska ramverk består av en litteraturstudie som har gjorts på tidigare forskning, artiklar och rapporter kring olika faktorer kopplat till offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv. Vidare används teorin ”gendered spaces” samt teorin om trygghet kopplat till den urbana miljön i det här arbetet för att bredda frågan kring hur offentliga toaletter kan påverka tillgången till det offentliga rummet. Det teoretiska ramverket har sedan använts för att analysera arbetets empiriska material.

Litteratur och tidigare forskning har sökts via databaser så som Primo och Libris, sökmotorer/Google, samt via Malmö stadsbibliotek. Vid sökning i databaser har olika sökord använts, både på svenska och engelska för att bredda sökningen. Litteratur från andra språk har valts bort av språkkunskapskäl.

Sökord som har använts: *offentliga toaletter, allmänna toaletter, offentliga toaletter i svenska städer, offentliga toaletter historia, offentliga toaletter i Malmö stad, offentliga toaletter planering, offentliga toaletter lagstiftning, rätten till staden, offentliga rum, public toilets, public restrooms, public toilet provision, public toilet* AND public restroom*, female public restrooms, gendered spaces, disability AND access to public toilet*, disability AND toilet provision, disability AND urban planning, sanitation access, public toilet urban planning, urban public spaces*

För litteraturstudien kontaktades även Boverket och Sveriges Kommuner och Regioner över mail, där frågan ställdes om det finns några regleringar kring offentliga toaletter i Sverige. Vidare undersöktes Plan- och bygglagen samt Miljöbalken kring riktlinjer för offentliga toaletter.

1.3.2. Empiriskt material

Plandokument och karta

Till arbetet gjordes en studie av Malmö Stads offentliga plandokument för att få en förståelse för hur kommunen uttrycker sig om offentliga toaletter. Sökningar gjordes på Malmö Stads hemsida med sökorden ”offentliga toaletter” och ”toaletter”. Vidare gjordes en granskning av Malmö Stads senaste översiktsplan från 2018, där samma sökords användes för att filtrera relevant information i texten. Till arbetet användes även Malmö Stads plandokument *Åtgärdsprogrammet för Malmös offentliga toaletter 2011-2020* för att ge en lägesbild av Malmös arbete med offentliga toaletter.

För studien har även en analys gjorts av Malmö Stads karta över offentliga toaletter inom kommunen, för att visualisera antalet offentliga toaletter i Malmö i nuläget. Analyserna av kartmaterialet avgränsades dock. Analyser över antal offentliga toaletter gjordes endast inom och intill inre ringvägen (se Figur 1), för att begränsa arbetet till Malmös storstadsområde. Detta för att arbetet syftar till att undersöka offentliga toaletter i stadsmiljöer, och inte i hela kommunen.

Vidare undersöktes planbeskrivningar över offentliga toaletter i Malmö som hämtades från företaget Danfos hemsida (2021). Alla offentliga toaletter i Malmö är designade av Danfo och har därför en likvärdig utformning och inredning.

Strukturerad intervju

För arbetet gjordes även en intervju med en respondent från Fastighets- och gatukontoret (FKG) i Malmö. Respondenten är verksamhetsansvarig för offentliga toaletter i Malmö, och arbetar främst med förvaltning av befintliga toaletter, samt som projektledare för planerade toaletter inom kommunen.

Intervjun gjordes skriftligt över mail, under perioden 01/02-2022 – 25/02-2022. Intervjun följde en strukturerad metod, vilket innebär att förbestämda frågor skickades till respondenten som i sin tur skickade sina svar tillbaka (Kvale & Brinkmann 2009). Fördelen med en skriftlig intervju är att materialet som respondenten skickar tillbaka inte behöver transkriberas och därmed är redo att analyseras direkt (Ibid). Vidare kan en fördel vara att respondenten känner sig mer villig att svara på vissa frågor som annars kanske hade upplevts obekväma när det finns en distans till forskaren genom den digitala kontakten (Ibid). Däremot menar Kvale och Brinkmann (2009) att en skriftlig intervju kan skapa vissa begränsningar. Dessa kommer att diskuteras vidare i metodreflektionen under kapitel 5.1.6.

Egna fältstudier

Till uppsatsen gjordes även mindre fältstudier, främst ur ett fotografiskt syfte för att samla bildmaterial till arbetet. Bilder togs under olika tillfällen under studiens gång, och fokus var att fotografera offentliga toaletters utformning och placering i Malmö för att använda som komplement till resterande empiriska material. Vid arbetets fältstudier besöktes nio toalettbyggnader, i olika delar av Malmö. Vid fyra tillfällen gjordes även faktiska toalettbesök för att studera toaletternas invändiga gestaltning och förutsättningar i praktiken. Upplevelsen från dessa besök användes sedan för att kommentera Malmös offentliga toaletters utformning, dock med en medvetenhet om att validiteten av dessa studier kan ifrågasättas, då studierna endast utgår från författarens egna erfarenheter. Vidare identifierar sig författaren som kvinna, samt har inga funktionsvariationer, vilket innebär att upplevelser kring vissa tillgänglighetsaspekter inte kan kommenteras utifrån fältstudierna.

1.4. Avgränsningar

Det här arbetet fokuserar på Malmö Stad, och den planering som gäller för offentliga toaletter inom Malmö. Studien har avgränsats till att endast undersöka hur Malmö arbetar med offentliga toaletter inom planering, för att kunna göra en utförlig utvärdering utifrån tidigare forskning och litteratur. Analysen över Malmö Stads offentliga toaletter har även avgränsats genom att endast titta på de offentliga toaletter som ägs och förvaltas av kommunen. I det här arbetet syftar offentliga toaletter till toalettbyggnader och solitära toaletter/urinoarer som är *on street*-toaletter, dvs. toaletter som är placerade i offentliga utomhusmiljöer. Offentliga toaletter inom allmänna lokaler såsom bibliotek, shoppingcenter, caféer/restauranger m.m., så kallade *off street*-toaletter, är inte inräknade i den här studien.

Vid val av litteratur och forskning som underlag för det här arbetet har en avgränsning gjorts för att en relevant koppling ska kunna göras mellan Malmö Stads planering och tidigare studier om offentliga toaletter ur ett genusperspektiv. På en global nivå har det gjorts mycket forskning på kvinnors tillgång till offentliga toaletter, och frågan ser annorlunda ut beroende på världsdel, land och

region, och de förutsättningar som kvinnor har utifrån kultur, religion, etnicitet och klass. I det här arbetet kommer dock fokus ligga på forskning från länder där kvinnor har liknande sociala och ekonomiska förutsättningar och tillgång till det offentliga rummet som i Sverige. Detta gjordes för att kunna göra en relevant analys över hur Malmö Stads planering kring offentliga toaletter kopplas till kön. Vidare kommer det här arbetet främst utgå från forskning gjort på cis-kvinnors erfarenheter, dvs. personer med det medfödda biologiska könet vagina och som identifierar sig som kvinna (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor u.å.). Med det sagt är valet av underlag för det här arbetet gjort med en medvetenhet om att även icke-binära och transpersoner med vaginor påverkas av aspekter så som placering och utformning av offentliga toaletter. I det här arbetet kommer dock ordet *kvinnor* användas som ett samlingsnamn för personer med vaginor, om inget annat nämns.

1.5. Begreppsförklaring

Offentliga rum

Stadens offentliga rum innebär per definition det rum som allmänheten har rätt att vistas i (Nationalencyklopedin u.å. *a*), och som enligt urbanforskarna Tomas Wikström och Linda Olsson (2012) ”utgör stadens mest grundläggande element” (s. 80). Det offentliga rummet utgörs av en rad olika platser, såsom torg, gator och parker, samt trafikleder, gång- och cykelvägar (ibid).

Intersektionalitet

Intersektionalitet kommer från engelska ordet *intersection* och betyder genomskärning eller vägkorsning (Nationalencyklopedin u.å. *b*). Begreppet används för att belysa hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar interagerar med varandra. Dessa kan se ut på olika sätt. Inom feministiska analyser används ofta intersektionalitet för att synliggöra att gruppen ”kvinnor” inte är enhetlig, utan snarare att olika kvinnor har olika förutsättningar beroende på t.ex. klass, etnicitet och religion, och kan därför ha olika möjligheter i samhället trots att alla identifierar sig som kvinnor. I det här arbetet används begreppet intersektionalitet för att belysa olika aspekter av offentliga toaletter ur ett genusperspektiv, utifrån kön, klass och funktionsvarians.

2. Teoretiskt ramverk

Arbetets teoretiska ramverk utgår från en litteraturstudie över olika faktorer kopplat till offentliga toaletter ur ett genusperspektiv i en västerländsk kontext, samt en bredare diskussion kring tillgången till det offentliga rummet, vilket utgår från teorin om ”gendered spaces” samt begreppet ”trygghet”.

2.1. Offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv

2.1.1. Mängd, placering och avgifter

Historiskt sett har tillhandahållandet av offentliga toaletter gynnat män mer än kvinnor (Greed 2019). Till en början fanns det endast offentliga urinoarer i många västerländska städer, även i Sverige, men inga offentliga toaletter för kvinnor (Arvidsson & Pinto 2021; Greed 2019). I Sverige lyftes frågan först i början av 1900-talet, då kvinnor med en viss inkomst kunde börja väljas in i stadsfullmäktige. Många av dessa kvinnor var socialdemokrater som engagerade sig i kvinnorrörelsen, och de blev den drivande rösten i frågan om offentliga toaletter för kvinnor i svenska städer (Arvidsson & Brink Pinto 2020).

Enligt Clara Greed (2016), professor inom urban planering i Bristol, har det skett en förändring i många västerländska länder kring tillhandahållandet av offentliga toaletter de senaste åren, framförallt då diskussionen kring män och kvinnors lika rätt till staden har blivit allt större. Greed (2016) menar dock att förändringen inte har gått snabbt nog, och att många länder fortfarande inte har utfört planerna för mer jämställda offentliga toaletter i praktiken, och att fördelningen därför fortfarande missgynnar kvinnor.

I Storbritannien finns idag generellt dubbelt så många offentliga toaletter för män än vad det gör för kvinnor, vilket orsakar längre köer och större konkurrens till damtoaletter än till herrtoaletter (Greed 2019). Sandra Rawls studie *Restroom Usage in Selected Public Facilities: A Comparison of Females and Males* (1988) visar även att kvinnor tar i genomsnitt dubbelt så lång tid på sig att använda toaletter än män, något som också bidrar till större köbildning till toaletter. Rawls (1988) resonerar att detta beror på att en tredjedel av män använder urinoarer, medan kvinnor behöver sitta ner för att kissa, vilket kräver mer på- och avklädning och är således mer tidsödande. Ramster et al. (2018) beskriver liknande förutsättningar för kvinnor, och poängterar även att kvinnor generellt är

den primära vårdgivaren för barn, något som bidrar till ett frekventare behov av offentliga toaletter. Enligt Knight och Bichard (2011) skulle kötiderna till toaletter först utjämnas då det fanns dubbelt så många toaletter för kvinnor än för män.

Stiftelsen Tryggare Sverige (2019, 2021) har de senaste åren genomfört feministiska kartläggningar över offentliga toaletter både i Göteborg och Stockholm, som visar att båda städerna har en brist på offentliga toaletter för kvinnor. I Norrmalms stadsdelsområde i Stockholm var endast en av tio användare av offentliga toaletter kvinna, och endast hälften av toaletterna som kvinnor kunde använda var avgiftsfria. I Göteborg infördes avgifter på alla offentliga toalettbbyggnader år 2021 (Göteborg Stad u.å.), som en reaktion mot vandalism av toaletter i staden samt att de ofta användes för droghandel och som sovplatser (Pettersson 2021). På Drottningtorget i Göteborg hade de offentliga toaletterna ca 18 000 besökare per år när de fortfarande var gratis, men efter att kommunen införde avgifter sjönk antalet till 3000 besökare per år (ibid).

Avgifter påverkar vem som har möjlighet att använda offentliga toaletter (Hallberg 2021). För låginkomsttagare och för personer som lever i hemlöshet blir möjligheten att utträta sina behov begränsade när offentliga toaletter kräver betalning (Maroko et al. 2021), framförallt för kvinnor, då många städer fortfarande tillhandahåller gratis urinoarer som endast män kan använda (Ramster et al. 2018; Hallberg 2021).

2.1.2. Utformning och design

Utformningen av offentliga toaletter i västvärlden är generellt för små för kvinnors behov (Greed 2016), något som även Stiftelsen Tryggare Sverige påpekar är ett generellt problem i Sverige (2019, 2021). Urinoarer kan i allmänhet var mindre i storlek då brukare kan stå upp för att utföra sina behov, men för personer som behöver sitta ner, framförallt kvinnor, krävs mer utrymme för att ta sig in, vända och sedan sätta sig vid användning av toaletten (Greed 2016). För gravida eller för personer med funktionsvariationer kan de små utrymmen vara speciellt svåra att använda (Ramster et al. 2018). Som tidigare nämnt har kvinnor oftast den främsta omsorgen för barn (Ramster et al. 2018), något som ställer krav på utrustning så som skötbord och utrymme för att vara fler än en person på toaletten (Stiftelsen Tryggare Sverige 2019). Även kvinnor som sitter i rullstol och som är i sällskap med barn behöver både utrymme och utrustning vara tillgänglighetsanpassade (Hanson et al. 2007).

För personer med funktionsvariationer är utformningen av offentliga toaletter speciellt viktig för att tillgängliggöra den offentliga miljön (Hanson et al. 2007). I en studie över tillgången till tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter i Newbridge, Irland (Kitchin & Law 2001) upplevde de flesta personerna med funktionsvariationer att det fanns en brist på offentliga toaletter som uppfyllde deras behov. Många av toaletterna hade en bristfällig utformning som gjorde toalettbesöken svårtillgängliga och många upplevde att avstånden mellan toaletterna i staden oftast var för stora (Ibid).

Offentliga toaletters utformning och design bestäms fortfarande främst utifrån rådande könsnormer (Ramster et al. 2018). Idag har dock diskussionen kring könsneutrala toaletter blivit mer betydande, och många länder har aktivt börjat arbeta med att skapa mer inkluderande offentliga miljöer (Greed 2019). I USA har antalet könsneutrala toaletter ökat sedan *Title IX* infördes som lag 1972, vars syfte är att förhindra könsdiskriminering inom utbildning (The United States Department of Justice 2015), men trots försöket att inkludera transpersoner och icke-binäras behov, har antalet offentliga toaletter i sig inte ökat (Greed 2019). Att endast ändra symbolen eller namnet på toalettskyltar, vilket oftast är den handling som görs för att skapa könsneutrala toaletter, gör att bristen på toaletter kvarstår, framförallt för kvinnor (Ibid). Oftast är det dessutom damtoaletter som görs om till könsneutrala toaletter, då det kräver mer ombyggnationer för att göra om urinoarer till vanliga toaletter (Ibid). Däremot argumenterar Bovens och Marcoci (2020) att könsneutrala toaletter spelar en otroligt viktig roll ur en säkerhets- och trygghetssynpunkt. För många transpersoner och icke-binära är könsuppdelade toaletter kopplat till diskriminering och trakasserier, vilket Bovens och Marcoci (2020) poängterar är en stor anledning till varför kommuner borde tillhandahålla könsneutrala toaletter, något som Stiftelsen Tryggare Sverige (2019) menar även måste implementeras i Sverige. Greed (2019) menar också att könsneutrala toaletter har en värdefull roll för många olika människor, framförallt för transpersoner och icke-binära. Däremot hävdar hon att könsneutrala toaletter måste finnas utöver befintliga toaletter, istället för att ersätta de toaletter som redan finns idag (Greed, 2019).

2.1.3. Sanitet, hygien och hälsa

För de flesta människorna är användandet av toaletter en rutin i vardagen som är instinktiv. Men för många människor, främst för kvinnor, är användandet av ofamiljära toaletter ofta omständligt, framförallt i offentliga miljöer (Ellisa & Luana 2021). De flesta människorna kopplar offentliga toaletter till något äckligt; till smuts, bakterier och oordning (Greed 2019). Företaget Katrin, som producerar mjukpappersvaror, gjorde 2016 en studie över svenskars upplevelse och användning av offentliga toaletter. Då uppgav 61% att de någon gång har låtit bli att använda en offentlig toalett för att den har luktat illa. Detta är ett exempel på varför människor hellre senarelägger sina toalettbesök, något som dock kan leda till komplikationer i längden (Ellisa & Luana 2021). Uteblivna eller oregelbundna toalettbesök kan skapa långsiktiga blås- och tarmproblem (Stiftelsen Tryggare Sverige, 2019). Håller man t.ex. inne urin för länge förslappas muskulaturen i urinblåsan vilket gör det svårare att tömma blåsan helt, något som kan ansamla bakterier och sedan leda till urinvägsinfektioner (Lendin 2007).

Studier har visat att 80% av kvinnor "svävar" över offentliga toalettstolar för att inte behöva sätta sig på toalettringen (Greed 2016). Detta bidrar dock till att urinblåsan inte kan tömmas helt och därmed blir risken för urininkontinens högre (ibid). Idag har ca en halv miljon människor i Sverige urininkontinens minst en gång i veckan, något som för många påverkar vardagslivet och livskvaliteten (Franzén & Samuelsson 2018). Urininkontinens är vanligare hos kvinnor än hos män, men är ett folkhälsoproblem som drabbar båda könen (Ibid).

För menstruerande personer är offentliga toaletter en nödvändig funktion, framförallt för personer som lever i hemlöshet och som inte har tillgång till mensskydd samt har dålig tillgång till trygga, privata och rena utrymmen (Maroko et al. 2021). Enligt en studie som gjordes i St. Louis, Missouri i USA, över låginkomsttagande kvinnors tillgång till mensskydd uppgav många kvinnor, framförallt de som levde i hemlöshet, att de inte hade möjlighet att byta sina tamponger/bindor, i synnerhet under nattid då de upplevde att offentliga toaletter inte kändes tillräckligt trygga (Kuhlmann 2019). Enligt Socialstyrelsens senaste kartläggning från 2017 registrerades då att runt 32 400 personer levde i hemlöshet i Sverige, varav ca 5 900 personer levde i akut hemlöshet, d.v.s. personer som lever på gatan, i trappuppgångar, tält och liknande, eller övernattar i akutboenden, jourboenden o.s.v. (Boverket 2021b). Utav dessa 5 900 var ca. 2 400 kvinnor (Socialstyrelsen 2017). För dessa personer blir tillhandahållandet av offentliga toaletter speciellt viktigt, och Maroko et al. (2021) menar därför att offentliga toaletter måste vara tillgängliga för alla personer – oavsett socioekonomiska förutsättningar – utan fysiska eller sociala hinder som försvårar användningen av toaletterna.

Även personer med andra vaginala blödningar, t.ex. under graviditet, är enligt Stiftelsen Tryggare Sverige (2019) en grupp som har ett stort behov av offentliga toaletter. Som tidigare nämnt poängterar dock Stiftelsen Tryggare Sverige (2019, 2021) att utrymmet på offentliga toaletter i Sverige oftast är för små, framförallt för att kunna undvika att vidröra väggar eller ytor runtomkring toaletten, vilket försvårar situationen för menstruerande och blödande personer vid byte av mensskydd på ett sanitärt sätt. De menar att utformningen av toaletterna därför behöver vara rymligare och mer genomtänkta, framförallt vid placering av handfat och sanitetsbehållare. I Stiftelsen Tryggare Sveriges kartläggning av offentliga toaletter i centrala Stockholm (2019) och centrala Göteborg (2021) visade det sig att alla offentliga toaletter saknade sanitetsbehållare. Vidare poängterar Greed (2016) att möjligheten att byta mensskydd i sanitära och trygga förhållanden gynnar kvinnors och menstruerande personers tillgång till det offentliga rummet.

2.1.4. Planering

Enligt Greed (2019) har frågan kring offentliga toaletter i Storbritannien främst drivits av politiska enheter som behandlar frågor som utbildning och jämställdhet, men inte av planerare, konstruktörer och arkitekter. Detta, menar Greed (2019), har konsekvenser för rumsligheten på den bebyggda miljön, framförallt ur ett genusperspektiv. Greed (2016) poängterar att tillgången till offentliga toaletter har en stor påverkan på jämställdhet, och att ett så ”enkelt problem” som att tillhandahålla offentliga toaletter borde få en större tyngd inom urban planering och design. Även Moreira et al. (2021) betonar att offentliga toaletter borde vara en självklarhet inom moderna städer, och att offentliga toaletter måste få en plats inom nationell lagstiftning.

Greed (2016) menar även att bristen på offentliga toaletter har konsekvenser för såväl hygien och hälsa som för turism och handel. Enligt studien *The Lockwood Survey: Capturing, Catering and Caring for Consumers* av John Lockwood

(2001) lockas fler turister, kunder och besökare till städer med en större utbredning och mängd offentliga toaletter än städer med få offentliga toaletter. Greed (2016) argumenterar att tillhandahållandet av offentliga toaletter i städer därför inte bara ökar folkhälsan, allmän hygien och jämställdhet, utan även bidrar till samhällsekonomin genom att tillgängliggöra staden för turister och besökare så att de kan stanna på platsen längre.

Efter en undersökning av Plan- och bygglagen (SFS 2010:900) och Miljöbalken (1988:808), samt kontakt med Boverket och Sveriges Kommuner och Regioner visar det sig att det inte finns någon lagstiftning i Sverige som kräver ett tillhandahållande av offentliga toaletter inom svenska kommuner. Enligt Boverket (2021a) finns endast krav på utformningen av hygienrum i allmänna lokaler – om ägaren själv väljer att tillhandahålla toaletter, då det enligt Boverkets byggregler (BBR) inte finns något krav på tillgång till offentliga toaletter i publika lokaler. Däremot går det varken att hitta krav eller rekommendationer om toaletter i andra offentliga miljöer, så som på gator, torg och parker. Av detta går det alltså att konstatera att frågan om offentliga toaletter i Sverige är upp till varje kommun att driva på egen hand.

2.2. Tillgång till det offentliga rummet

2.2.1. Gendered spaces

Det har länge funnits en idé om att kvinnor ska befolka den privata sfären, det vill säga ”hemmet”, och män den offentliga sfären och politiken, vilket ofta manifesterar sig i användningen och utformningen av plats och rum (Sewell 2011; Massey 1994). Feministiska geografen Doreen Massey introducerar i *Place, Space and Gender* (1994) ett samband mellan rumslighet och olika sociala relationer och roller. Massey (1994) menar att frågan om kön inte går att utesluta i diskussionen om geografi, att idéer om plats och rum är länkade med konstruktionen av kön. Detta kallar hon för ”gendered spaces”. Massey (1994) diskuterar bl.a. hur rumslighet och bebyggd miljö oftast utformas av manliga beslutsfattare utifrån den heterosexuella mannens fysiska förmåga för att sedan appliceras på den större massan. Massey (1994) poängterar hur detta görs utan en reflektion kring hur det offentliga rummet därmed får en väldigt specifik karaktär och således skapar begränsningar för andra grupper.

Trots att uppdelningen av arbete och ansvar för hemmet har blivit mer likställt mellan män och kvinnor de senaste åren, promenerar kvinnor fortfarande mer än män, samt åker mer kollektivtrafik, och kvinnor är oftare i sällskap med barn, äldre eller personer med funktionsvariationer än vad män är (Greed 2019). Men trots detta är det fortfarande den unga mannen som speglas i den generella bilden av tågresenärer, cyklister och fotgängare, en bild som enligt Greed (2016) ofta anammats av ”så kallade experter” när de vinner uppdrag inom stadsutveckling (s. 2). Detta påverkar alltså hur den rumsliga miljön planeras och utformas, och för

vem (ibid), något som Greed (2019) menar ges i uttryck vid bristen på offentliga toaletter för kvinnor.

Vidare poängterar Olga Gershenson och Barbara Penner i *Ladies and Gents* (2009) att den bebyggda miljön inte har kvinnors erfarenheter i åtanke och därmed ofta misslyckas med att uppfylla kvinnors behov. Gershenson och Penner (2009) tar upp offentliga toaletter som ett exempel på en funktion i staden som kontinuerligt har missgynnats kvinnor, och hur offentliga toaletter har blivit en faktor i marginaliseringen av olika sociala grupper.

2.2.2. Trygghet

För många kvinnor är vissa offentliga platser associerade med rädslan för att bli utsatt för våld (Valentine, 1989), och Greed (2019) hävdar att offentliga toaletter spelar en stor roll i detta. För många är även offentliga toaletter kopplat till känslan av otrygghet (Hallberg 2021). Många kvinnor har uttryckt oro för sin egen säkerhet gällande offentliga toaletters placering och gestaltning, framförallt när toaletterna har stått undandömda från offentligheten (Greed 2019).

Stiftelsen Tryggare Sverige (u.å.) har definierat ”trygghet” som en subjektiv känsla utifrån upplevelsen av den faktiska risken att bli utsatt för våld. Vidare har de delat upp begreppet i fyra underkategorier, varav två kan kopplas till offentliga toaletter (Hallberg 2021). Den första beskrivs som *Individens känsla av kontroll*, d.v.s. att den fysiska miljön är utformad på ett lämpligt sätt som är enkel att förstå. I förhållande till offentliga toaletter skulle det betyda att toaletterna är synliga, har bra belysning, visar konkret information om öppettider, har en rumslig tydlighet o.s.v. Den andra är *Tillit till samhället och andra människor*, d.v.s. att individen ser att den fysiska miljön förvaltas på ett tryggt sätt. För offentliga toaletter innebär det att toaletterna är rena och fri från skadegörelse. Enligt Moreira et al. (2021) är just bristen på fungerande förvaltning ett återkommande problem som ofta är kopplat till ett dåligt tillhandahållande av rena offentliga toaletter.

Offentliga toaletters placering, gestaltning och förvaltning spelar alltså en stor roll för kvinnors känsla av trygghet, och för kvinnors möjlighet att känna sig inkluderade i det offentliga rummet (Stiftelsen Tryggare Sverige u.å.; Greed 2019; Hallberg 2021).

2.3. Sammanfattning

Sammanfattningsvis går det alltså att dra slutsatsen att offentliga toaletter generellt är dåligt anpassade efter kvinnors behov och att det finns en brist på offentliga toaletter för kvinnor, både i globala sammanhang och i Sverige (Greed 2016, 2019; Stiftelsen Tryggare Sverige 2019, 2021). Greed (2019) beskriver hur fördelningen av offentliga toaletter för män och kvinnor fortfarande är ojämställd i västvärlden, då det idag generellt finns fler offentliga toaletter för män än för kvinnor.

Vidare lyfts offentliga toaletters utformning, och hur detta kan påverka olika grupper. Hanson et al. (2007) poängterar vikten av tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter för att tillgängliggöra det offentliga rummet för personer med funktionsvariationer. Bovens och Marcoci (2020) betonar betydelsen av könsneutrala toaletter ur ett trygghetsperspektiv för transpersoner och icke-binära, då könsneutrala toaletter minskar risken för diskriminering och trakasserier.

Stiftelsen Tryggare Sverige (2019, 2021), Maroko et al. (2021) och Kuhlmann (2019) lyfter menstruerande personers behov av offentliga toaletter. Maroko et al. (2021) och Kuhlmann (2019) belyser framförallt behovet hos personer som inte har tillgång till egna privata utrymmer, t.ex. kvinnor som lever i hemlöshet. Franzén och Samuelsson (2018) betonar att urininkontinens är ett folkhälsoproblem som främst drabbar kvinnor, något som ytterligare bidrar till behovet av offentliga toaletter. Tillgången till rena offentliga toaletter påverkar alltså inte enbart individen utan även folkhälsan, på alla socioekonomiska nivåer.

Offentliga toaletter lyser ofta med sin frånvaro inom politiska plandokument, både globalt och i Sverige (se kap. 3.4.4.). Greed (2019) menar att offentliga toaletter behöver få en större tyngd inom planering, framförallt då offentliga toaletter är avgörande för en ökad jämställdhet och för kvinnors tillgång till det offentliga rummet.

Både Sewell (2011) och Massey (1994) resonerar att en sedan länge inpräglad idé om kvinnors ”plats i hemmet” och mäns tillgång till den offentliga sfären fortfarande påverkar den bebyggda miljöns gestaltning. Synen på kvinnan som social varelse, placerad inom hemmets privata ramar, bidrar till en urban offentlig miljö som ofta bortser från kvinnors behov (Massey 1994; Sewell 2011). Bristen på offentliga toaletter för kvinnor blir då en symbol för kvinnors frånvaro inom stadsbyggande och politiska beslutstaganden (Gershenson & Penner 2009; Greed 2019). Åtkomsten till offentliga toaletter kan därmed vara avgörande för kvinnors tillgång till det offentliga rummet och den bebyggda miljön.

Många kvinnor upplever dessutom offentliga toaletter som otrygga (Greed 2019), och enligt Stiftelsen Tryggare Sverige (u.å.) har aspekter så som synlighet, tydlig utformning och god förvaltning av den bebyggda miljön en inverkan på individens känsla av trygghet, vilket Hallberg (2021) konstaterar har en stark koppling till offentliga toaletters placering, gestaltning och förvaltning. Vidare har detta en påverkan på tillgången till det offentliga rummet, framförallt för kvinnor (Greed 2019).

3. Offentliga toaletter i Malmö

I det här avsnittet presenteras en sammanställning av Malmö Stads arbete med planering och förvaltning av offentliga toaletter. I första delen redovisas Malmö Stads plandokument gällande offentliga toaletter i kommunen, och vilka åtgärder kommunen har tagit och varför. Resterande del av det här avsnittet är en sammanställning av kartanalyser av offentliga toaletter i Malmö samt intervjumaterial med respondenten från Fastighets- och gatukontoret (FGK) i Malmö.

3.1. Plandokument

När det gäller politiska och kommunala plandokument finns det inte så mycket att ta del av. I Malmö Stads senaste översiktsplan från 2018 nämns inget om offentliga toaletter, och det står heller inget om offentliga toaletter i de äldre översiktsplanerna. Vidare finns inga detaljplaner över offentliga toaletter på Malmö Stads hemsida.

Däremot finns det kommunala dokumentet *Åtgärdsprogram för Malmös offentliga toaletter 2011-2020* som dåvarande Gatukontoret upprättade 2010. I åtgärdsprogrammet beskrivs offentliga toaletter som en nödvändig servicefunktion i staden då Malmö är en växande stad och trycket på det offentliga rummet ökar. I programmet redogörs Malmö Stads mål för offentliga toaletter i staden:

De grundläggande målen med de offentliga toaletterna i Malmö är att de ska upplevas som rena, attraktiva, trygga och tillgängliga för alla Malmöbor och för besökare till staden.

(Gatukontoret 2010, s. 4)

Vidare beskrivs att offentliga toaletter ”ska vara anpassade efter de behov som finns” (s. 4). Dock nämns inget om vilka eller vems behov de syftar på. Under programmets målbeskrivning står det även att de vill att användningen av Malmös offentliga toaletter ska öka, genom att tillhandahålla en god sanitär standard.

I programmet redogörs både planer för anläggning av nya offentliga toaletter inom kommunen men även rivning av gamla toaletter som inte längre håller Malmös mått för tillgängliga, rena och trygga offentliga toaletter. Rivningsprojekt var framförallt av toaletter som låg under jord, d.v.s. toaletter där brukare fick ta sig ner till toaletterna med trappa (Gatukontoret 2010). Offentliga toaletter som

låg dolda från offentligheten och upplevdes otrygga ingick också i rivningsprojektet (Ibid).

3.2. Planering och förvaltning av offentliga toaletter i Malmö

I Malmö är det Fastighets- och gatukontoret (FGK) som tillhandahåller och förvaltar offentliga toaletter inom kommunen, och idag har de ansvar för totalt 49 toalettbyggnader (Intervju med respondent från FGK, 2022).

Vid intervjun med respondent från FGK ställdes frågan om Malmö följer några specifika riktlinjer när det gäller offentliga toaletter. Hen svarade att det i nuläget inte finns några aktuella riktlinjer för offentliga toaletter i Malmö, utan det är tekniska nämnden inom FGK som beslutar när nya toaletter ska upprättas inom kommunen. Vidare berättade respondenten att det även är tekniska nämnden som bestämmer var nya offentliga toaletter ska placeras och vilka behov som ska beaktas. I Malmö anläggs ungefär 1-2 nya offentliga toalettbyggnader per år, och enligt respondenten tar FGK hänsyn till en prioriteringslista och följer den så gott det går när de planerar nya offentliga toaletter inom kommunen, men prioriteringslistan revideras kontinuerligt.

3.2.1. Kartering och utformning

På Malmö Stads hemsida finns en karta över alla aktiva offentliga toaletter inom kommunen (Malmö Stad 2022). Kartan har olika funktioner för att filtrera den information som man är intresserad av att få fram, t.ex. kan man välja att endast visa vilka toaletter som har skötbord, vilka som är handikappanpassade och vilka som är avgiftsfria. Det går även att klicka på varje enskild toalettsymbol för att få fram ännu mer specifik information om just den toalettbyggnaden, som t.ex. placering och öppettider.

Figur 1: Karta över offentliga toaletter inom olika delområden i Malmö, inom och intill inre Ringvägen (Kartunderlag: © Malmö stadsbyggnadskontor 2022)

Stadsdel	Antal toalettbyggnader
Centrum	15
Västra innerstaden	10
Södra innerstaden	8
Hyllie	3
Kirseberg	2
Limhamn	2
Rosengård	1
Fosie	0
Totalt	41

Tabell 1: Antal offentliga toalettbyggnader i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022.)

Stadsdel	Antal toalettbyggnader med skötbord
Centrum	13
Västra innerstaden	9
Södra innerstaden	2
Hyllie	3
Kirseberg	2
Limhamn	1
Rosengård	1
Fosie	0
Totalt	31

Tabell 2: Antal offentliga toalettbyggnader med skötbord i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022)

Stadsdel	Antal toalettbyggnader med handikapptoalett
Centrum	15
Västra innerstaden	9
Södra innerstaden	8
Hyllie	3
Kirseberg	2
Limhamn	1
Rosengård	1
Fosie	0
Totalt	39

Tabell 3: Antal offentliga toalettbyggnader med handikapptoalett i olika delar av Malmös storstadsområde, inom och intill inre Ringvägen (Datakälla: Malmö Stad 2022)

Utifrån informationen på de enskilda toalettbyggnaderna inom Malmös storstadsområde går det att utläsa att de flesta faciliteterna har skötbord (31 av 41) samt handikapptoalett (39 av 41). Vid arbetets fältstudier över offentliga toaletter i olika delar av Malmö antecknades att alla nio toalettbyggnader tillhandahöll minst en urinoar, och att resten var könsneutrala toaletter. Under fältstudierna av toaletternas invändiga utformning antecknades dessutom att utrymmet på de könsneutrala toaletterna upplevdes relativt trånga, och tvivel uppstod om utrymmet var stort nog för mer än en person.

I intervjun ombads respondenten att beskriva tanken bakom gestaltningen och utformningen av Malmös offentliga toaletter. Respondenten svarade att FGK:s mål med de offentliga toaletterna i staden är att de ska ha en tydlig identitet och vara anpassade efter sin omgivning, samt att de ska vara synliga. Hen berättade att FGK tar hänsyn till bl.a. rörelsemönster, siktlinjer, omkringliggande bebyggelse och trafik vid planering av offentliga toaletter. Vidare berättade respondenten att toaletterna ska ha en likvärdig utformning och utrustning inom hela kommunen, och att fasadmateriell, färgsättning och taklutning ska vara anpassade efter omgivande bebyggelsestruktur.

Malmös offentliga toaletter är designade av företaget Danfo (Intervju med respondent från FGK 2022), som levererar färdiga moduler. Malmö Stad använder modulen *Tetragon* som är anpassad efter stadsmiljö och kan komma i olika varianter (Ibid). Enligt Danfos produktblad (2021) är alla toaletter inredda med sanitetsbehållare, tvålautomat, toalettppappershållare, och beröringsfria funktioner för lufttork, handvatten samt spolning av toalett.

3.2.2. Placering och skötsel

Utifrån kartan över Malmös offentliga toaletter går det att se att de flesta offentliga toaletterna är centrerade i innerstaden, längs Ribersborgs strand och i Västra hamnen. De delområden i Malmös storstadsområde som har flest offentliga toaletter idag är Centrum, Västra innerstaden och Södra innerstaden. I Limhamn och Rosengård finns endast 1 offentlig toalett i nuläget, och i Fosie finns 0 offentliga toaletter. Lägesbilden över offentliga toaletter i Malmö är alltså att toaletterna inte är jämt fördelade över stadsdelarna, utan de är snarare samlade på vissa specifika områden i staden.

Vid intervjun med respondent från FGK frågades hur man har tänkt kring placeringen av offentliga toaletter i Malmö. Respondenten svarade att de först och främst fokuserar på centrala platser i staden där det rör sig mycket människor, som t.ex. knutpunkter för kollektivtrafik. Även områden där det förväntas att människor stannar en längre tid, som parker och stränder, berättade hen att FGK anser är viktiga platser för placering av offentliga toaletter. Vid frågan om varför vissa områden i Malmö har få eller helt saknar offentliga toaletter var svaret att FGK följer turordningen i prioriteringslistan. Hen menade att fördelningen av offentliga toaletter i Malmö därför ser ut som den gör.

Vidare berättade respondenten att FGK anser att toaletternas placering är viktig ur trygghetssynpunkt. De försöker därför alltid att placera offentliga toaletter på öppna och exponerade ytor så att de inte får en tydlig baksida, vilket gör det tryggare för brukare att använda och röra sig kring toaletterna. Beroende på årstid och placering rengörs toaletterna 1-3 gånger/dag, något som respondenten menade även ökar trygghetskänslan vid användning av de offentliga toaletterna.

3.2.3. Öppettider och avgifter

I Malmö skiljer sig öppettiderna på offentliga toaletter beroende på säsong. Mellan den 1 oktober – 28 april är de flesta offentliga toaletterna öppna mellan kl. 09:00-18:00, och mellan den 29 april – 31 september är de öppna mellan kl. 9:00-21:00. Vissa toaletter hålls öppna dagligen mellan kl. 06:00-22:00 året runt (Intervju med respondent från FGK 2022). Vid intervjun berättade respondenten att toaletterna är stängda under natten då kommunen upplever problem med drogmisbruk och hemlöshet. Hen menade att de inte vill att toaletterna ska användas som sovplatser eller platser där det hanteras droger. Vidare uttryckte respondenten att FGK i nuläget inte har någon lösning på detta.

I Malmö är alla offentliga toaletter avgiftsfria, förutom toalettbyggnaden som ligger på Gustav Adolfs torg (Malmö Stad 2022). I intervjun med respondenten nämndes dock inget om hur FGK förhåller sig till detta.

Figur 2: Offentliga toalettbyggnader i olika delar av Malmö (Krüssenberg 2022).

4. Analys och slutsatser

I det här avsnittet analyseras det empiriska materialet utifrån arbetets teoretiska ramverk. Vidare presenteras slutsatser som har dragits utifrån analysen.

4.1. Analys av Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter ur ett intersektionellt genusperspektiv

4.1.1. Kommunala riktlinjer

I Malmö saknas alltså kommunala riktlinjer kring offentliga toaletter, vilket liknar den beskrivningen som både Greed (2016) och Moreira et al. (2021) nämner i problemformuleringen kring avsaknaden av offentliga toaletter inom politiska plandokument. Däremot upprättar FGK 1-2 nya offentliga toalettbyggnader årligen, och FGK arbetar kontinuerligt med en prioriteringslista. Detta visar att det finns en aktuell planering kring offentliga toaletter i Malmö trots avsaknaden av kommunala riktlinjer.

4.1.2. Offentliga toaletters rumsliga integrering

Intressant är hur FGK nämner vikten av offentliga toaletters utformning i förhållande till det omkringliggande landskapet. Greed (2019) hävdar att planeringen av offentliga toaletter oftast görs av politiska enheter utan samråd med arkitekter/planerare/konstruktörer, vilket Greed menar har konsekvenser för rumsligheten på den bebyggda miljön, framförallt ur ett genusperspektiv då kvinnors behov ofta marginaliseras inom fysiskt planering. Utifrån Greeds (2019) argument kan man se att det finns en rumslig tanke med offentliga toaletters integrering i Malmös stadsmiljö, vilket kan gynna kvinnors tillgång till det offentliga rummet. Vidare argument för detta presenteras i kapitel 4.1.4.

4.1.3. Placering och fördelning av offentliga toaletter

FKG:s placering av offentliga toaletter kan förstås ur en turism- och rekreationssynpunkt. Genom att placera toaletterna på platser där många människor samlas ökar därmed attraktions- och besöksvärdet på de områdena i staden, något som Lockwoods studie (2001) hävdade var de positiva konsekvenserna av bra tillhandahållande av offentliga toaletter. Däremot finns det

platser i Malmö som utesluts från dessa värden då det finns en brist på offentliga toaletter i dessa områden, vilket kan vara problematiskt, framförallt för kvinnor. För kvinnor som bor/arbetar/rör sig i de områden där det finns en brist på offentliga toaletter kan deras rörelsefrihet i staden bli begränsat, vilket kan kopplas till Masseys teori (1994) om hur den bebyggda miljön inte är anpassad efter kvinnors behov. Vidare kan Masseys teori (1994) ses ur Greeds argument (2016) för hur bristen på offentliga toaletter påverkar jämställdhet och därmed även kvinnors tillgång till det offentliga rummet.

4.1.4. Trygghet

FGK:s sätt att arbeta med offentliga toaletters förvaltning kan ses ur Stiftelsen Tryggare Sveriges (u.å.) beskrivning av förvaltning kopplat till trygghet. De menar att förvaltningen av den fysiska miljön påverkar upplevelsen av trygghet, d.v.s. att rena offentliga ytor ökar trygghetskänslan. Vidare kan FGK:s öppna och exponerade placering av offentliga toaletter länkas till Greed (2019), som menar att många kvinnor ofta känner otrygghet runt offentliga toaletter, framförallt när de är placerade på platser som är dolda från offentligheten. Genom att aktivt arbeta med toaletternas placering och förvaltning i Malmö kan man se hur FGK försöker ändra synen på offentliga toaletter ur ett trygghetsperspektiv.

Vidare kan FGK:s mål med offentliga toaletters identitet kopplas till Stiftelsen Tryggare Sveriges (u.å.) beskrivning av individens känsla av kontroll. De menar att känslan av trygghet kan skapas när den fysiska miljön har en tydlig utformning som är enkel att förstå. Genom att göra offentliga toaletter synliga och ge dem en likvärdig utformning runt om i Malmö kan människor bilda sig en klar uppfattning om toaletternas gestaltning och identitet, vilket enligt Stiftelsen Tryggare Sverige (u.å.) ökar känslan av trygghet, något som Greed (2019) menar är speciellt viktigt ur ett genusperspektiv.

4.1.5. Sanitära förutsättningar

Vidare är alla offentliga toaletter i Malmö utrustade med sanitetsbehållare, vilket kan kopplas till Stiftelsen Tryggare Sverige (2019, 2021), som menar att tillgången till sanitetsbehållare har en påverkan på hygien och hälsa. Genom att tillhandahålla sanitetsbehållare ökar möjligheten för sanitära byten av skydd mot olika vaginala blödningar (Stiftelsen Tryggare Sverige 2019, 2021), något som i sin tur skapar en bättre tillgång till det offentliga rummet, framförallt för kvinnor och personer som menstruerar (Greed 2016).

Genom att hålla offentliga toaletter stängda under vissa tider på dygnet, i synnerhet på natten då det finns färre andra alternativ för att uträtta sina behov, utesluts vissa grupper från det offentliga rummet, vilket kan kopplas till studien av Maroko et al. (2021). För personer som lever i hemlöshet blir möjligheten att uträtta sina behov begränsade när offentliga toaletter är låsta under natten (Ibid). Enligt Maroko et al. (2021) skapar låsta toaletter en situation där framförallt kvinnor som lever i hemlöshet tvingas söka sig till andra offentliga platser, vilket gör t.ex. byte av mensskydd mindre sanitärt och mindre tryggt.

Studien som Katrin (2016) gjorde om svenskars upplevelse och användning av offentliga toaletter visade att majoriteten har låtit bli att använda offentliga toaletter av sanitära skäl. Vidare nämner både Lendin (2007) och Greed (2016) konsekvenser av uteblivna toalettbesök, bl.a. ökad risk för urininkontinens, framförallt hos kvinnor. Detta kan kopplas till Malmö Stads mål med offentliga toaletter (Gatukontoret 2010), där de lyfter vikten av en hög sanitär standard på stadens offentliga toaletter. De menar att detta bidrar till en ökad användning av Malmö's offentliga toaletter, vilket kan ha en gynnsam inverkan på folkhälsan.

4.1.6. Könsneutrala toaletters inkludering och exkludering

Konsekvenserna för Malmö's uppdelning av toaletterna kan förstås genom Greeds argument (2019), där hon poängterar problemet med könsneutrala toaletter och hur dessa påverkar tillgången till offentliga toaletter för kvinnor. Enligt Greed (2019) kan detta skapa längre köer, vilket främst påverkar kvinnor. Knight och Bichard (2011) menar dessutom att det måste finnas dubbelt så många toaletter för kvinnor än för män om köbildning till toaletter ska utjämnas, vilket för Malmö inte är fallet, då de flesta toalettbyggnaderna även tillhandahåller minst en urinoar. Däremot kan FKG:s val av könsneutrala toaletter förstås genom resonemanget av Bovens och Marcoci (2020) och Stiftelsen Tryggare Sverige (2019), som menar att könsneutrala offentliga toaletter har en viktig funktion för transpersoners och icke-binäras trygghet, då könsneutrala toaletter minskar risken för trakasserier och diskriminering.

4.1.7. Tillgänglighet och skötbord

För personer med funktionsvariationer kan Malmö's tillhandahållande av tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter kopplas till Hanson et al. (2007). De menar att tillgänglighetsanpassade toaletter har en betydande roll för hur personer med funktionsvariationer kan röra sig i staden. Huruvida Malmö's tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter är tillfredställande eller inte för olika personers behov kan dock inte den här studien svara på. Utifrån arbetets egna fältstudier konstaterades dock att utformningen av Malmö's könsneutrala toaletter var relativt trånga, även vid användning av endast en person. Detta kan kopplas till Greed (2016), som menar att offentliga toaletter i västvärlden generellt är för små för kvinnors behov, då kvinnor oftast behöver mer utrymme för att använda toaletter, framförallt gravida kvinnor (Ramster et al. 2018).

Tillhandahållandet av skötbord på majoriteten av Malmö's offentliga toalettbyggnader kan ses som en värdefull faktor för många medborgare i staden, vilket kan stärkas av Stiftelsen Tryggare Sverige (2019) som poängterar vikten av skötbord på offentliga toaletter. Vidare kan detta kopplas till Ramster et al. (2018), som hävdar att kvinnor har den primära omsorgen för barn, vilket innebär att tillgången till skötbord på Malmö's offentliga toalettbyggnader gynnar många brukare, framförallt kvinnor, och ökar möjligheten att röra sig fritt i staden.

Figur 3: Tillgänglighetsanpassad toalett i Malmö, ut- och invändigt (Krüssenberg 2022).

Figur 4: Uppfällt skötbord på en toalett i Malmö (Krüssenberg 2022).

4.1.8. Avgiftsfria offentliga toaletter

Till skillnad från Göteborg, där alla kommunala offentliga toaletter numera är avgiftsbelagda (Göteborg Stad u.å.), tar endast 1 utav 41 toalettbyggnader i Malmös storstadsområde en avgift. Enligt Hallberg (2021) har avgifter en stor

påverkan på vem som har möjlighet att använda offentliga toaletter, något som enligt Maroko et al. (2021) främst drabbar låginkomsttagare och personer som lever i hemlöshet. I Malmö skapas alltså samma möjlighet för alla att använda stadens offentliga toaletter, oavsett socioekonomiska förutsättningar. Både Greed (2019) och Hallberg (2021) lyfter hur avgifter är ett speciellt problem för kvinnor som lever i hemlöshet, då många städer fortfarande tillhandahåller avgiftsfria urinoarer. Även här kan Malmös tillhandahållande av gratis offentliga toaletter ses som en demokratisering av det offentliga rummet.

4.2. Slutsatser

Trots att Malmö Stad inte har några riktlinjer när det gäller offentliga toaletter, visar studiens resultat att det ändå finns en tanke bakom planering och förvaltning av offentliga toaletter i Malmö. Resultatet visar att frågan om offentliga toaletter drivs och styrs av Fastighets- och gatukontoret (FGK) inom Malmö Stad, vilket innebär att det finns en enhet som aktivt arbetar med offentliga toaletter inom kommunen. Dessutom visar resultatet att alla offentliga toaletter är kommunalt ägda vilket betyder att Malmö Stad har ett stort inflytande på hur de förvaltas, och hur det i sin tur påverkar brukare.

Ur ett intersektionellt genusperspektiv går det att dra slutsatsen att planeringen och förvaltningen av Malmös offentliga toaletter möjliggör en tillgång till det offentliga rummet. Detta kan sammanfattas följaktligen:

- Genom att placera offentliga toaletter på öppna och exponerade platser skapas en tryggare miljö för brukare att använda toaletterna, framförallt för kvinnor, vilket i sin tur bidrar till en bättre tillgång till det offentliga rummet.
- Tydlig utformning och design av offentliga toaletter, samt daglig skötsel av offentliga toaletter bidrar till individens känsla av kontroll, vilket ökar känslan av trygghet i den urbana miljön.
- Könsneutrala offentliga toaletter minskar risken för diskriminering och trakasserier mot transpersoner och icke-binära. Detta skapar en tryggare offentlig miljö.
- Rena offentliga toaletter som är utrustade med sanitetsbehållare ökar möjligheten för kvinnor och personer som menstruerar att byta skydd mot vaginala blödningar på ett sanitärt sätt, något som bidrar till möjligheten att röra sig fritt i staden.
- Hög sanitär standard bidrar till ökad användning av offentliga toaletter vilket minskar risken för medicinska besvär och gynnar folkhälsan.
- Offentliga toaletter som är utrustade med skötbord bidrar till kvinnors möjlighet att röra sig fritt i staden i sällskap med barn.
- Tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter möjliggör en bättre tillgång till den bebyggda miljön för personer med funktionsvariationer.
- Avgiftsfria offentliga toaletter bidrar till en demokratisering av det offentliga rummet.

Vidare finns det dock några faktorer kring Malmös offentliga toaletter som kan hämma tillgången till det offentliga rummet, sett ur ett intersektionellt genusperspektiv. Dessa sammanfattas nedan:

- Fördelningen av offentliga toaletter i Malmö missgynnar vissa delområden i staden, vilket framförallt kan påverka kvinnors möjlighet att röra sig fritt i den urbana miljön.
- Blandningen av könsneutrala offentliga toaletter och urinoarer kan bidra med längre köer för kvinnor, vilket minskar tillgången till offentliga toaletter och bidrar därmed till en sämre åtkomst till det offentliga rummet.
- Utrymmet på Malmös könsneutrala toaletter är relativt trånga, vilket kan försvåra användningen av toaletterna, framförallt för gravida kvinnor.
- Genom att hålla offentliga toaletter låsta under natten minskar möjligheten för att uträtta sina behov för personer som lever i hemlöshet. För kvinnor som lever i hemlöshet skapar detta otrygga och osanitära förhållanden, framförallt vid byte av mensskydd, vilket påverkar möjligheten att röra sig fritt i staden.

5. Avslutning

I arbetets sista avsnitt lyfts och diskuteras olika intressanta aspekter av studiens analys över Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter. Vidare diskuteras framtida forskning på ämnet, samt vilken roll landskapsarkitekter har i frågan om offentliga toaletter. Avslutningsvis görs en reflektion över arbetets intervju metodik.

5.1. Diskussion

5.1.1. Behöver offentliga toaletter vara en integrerad del av politiska plandokument och lagstiftning?

I studiens teoretiska ramverk problematiserades avsaknaden av offentliga toaletter inom politiska plandokument och lagstiftning, och dess konsekvenser för den bebyggda miljön och användningen av det offentliga rummet (Greed 2016, Moreira et al. 2021). Enligt arbetets undersökning av Malmö Stad saknas politiska riktlinjer kring offentliga toaletter även i Malmö. Intressant är dock hur analysen av Malmö Stads arbete med offentliga toaletter visar att toaletterna är väl integrerade i stadens bebyggda miljö och att flera faktorer med både planering och förvaltning av offentliga toaletter i Malmö möjliggör tillgången till det offentliga rummet. Trots – eller kanske på grund av – avsaknaden av politiska riktlinjer har FGK tagit fram ett eget åtgärdsprogram, vilket visar att tillhandahållandet av offentliga toaletter är en viktig del av Malmös stadsplanering. Malmö Stad blir på så vis ett bra exempel på en kommun som har drivit toalett-frågan på ett hållbart sätt som gynnar de flesta Malmöbor. Malmö Stad hade dock kunnat bli ännu bättre, framförallt gällande fördelningen av offentliga toaletter i staden. Dessutom hade ett mer aktivt arbete med att inkludera marginaliserade grupper, såsom personer som lever i hemlöshet, kunnat bidra till en mer rättvis tillgång till det offentliga rummet. Offentliga toaletter löser dock inte hemlöshet i sig, men de kan ge alla medborgare sin mänskliga rättighet att kunna gå på toaletten.

Argumentet som både Greed (2016) och Moreira et al. (2021) för kring vikten av att skapa riktlinjer och lagstiftning för offentliga toaletter bör dock fortfarande ses som en viktig del mot mer jämställda och hållbara städer. Trots att Malmö Stad har hittat sin egen lösning kanske även FGK:s planering hade gynnats av nationella regler för att underlätta arbetet med offentliga toaletter och hur de påverkar olika människors vardag. Nationella riktlinjer skulle även minska risken för att offentliga toaletter faller bort inom Malmö Stads planering i framtiden.

5.1.2. Svårigheter med att uppfylla allas behov

Analysen över Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter visade hur vissa faktorer kan vara bra för en grupp men sämre för en annan. En av dessa faktorer som lyftes var könsneutrala toaletter. Genom en intersektionell genusanalys går det alltså att konstatera att könsneutrala toaletter kan ha negativa konsekvenser för cis-kvinnor, samtidigt som de kan ha en positiv inverkan på transpersoner och icke-binära. I frågan om könsneutrala toaletter formulerar Greed (2019) en lösning på detta, nämligen att det ska finnas en blandning av toaletter, så att varken cis-kvinnor, transpersoner och icke-binära blir begränsade. I Malmös fall har man valt att endast tillhandahålla könsneutrala offentliga toaletter (tillsammans med urinoarer och tillgänglighetsanpassade toaletter). Men detta lyfter diskussionen kring behovsanpassning, och visar att offentliga toaletter är en komplex fråga då en viss lösning kan gynna en person men missgynna en annan.

Även tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter är en komplex fråga. I det här arbetet drogs slutsatsen att tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter möjliggör tillgången till det offentliga rummet för personer med funktionsvariationer. Dock är det viktigt att poängtera att det finns olika typer av funktionsvariationer, och att dessa skapar varierade förutsättningar och behov. Detta ställer höga krav på offentliga toaletters utformning och design. Huruvida Malmös tillgänglighetsanpassade offentliga toaletter uppfyller dessa krav kunde dock inte studien svara på.

5.1.3. Demokratisering av staden

I litteraturstudien lyftes flera exempel på bristfälliga tillhandahållanden av offentliga toaletter för kvinnor, både globalt och i Sverige, och hur dessa påverkar kvinnors användning av det offentliga rummet. Massey (1994) beskriver hur kvinnors behov ofta marginaliseras inom stadsplanering då urbana miljöer i de flesta fall planeras av manliga beslutsfattare, och att det offentliga rummet således blir anpassat efter den heterosexuella mannens fysiska förmåga. Vidare beskriver Greed (2016) hur bilden av tågresenärer, cyklister och fotgängare fortfarande är en bild som planerare och arkitekter kopplar till män, vilket påverkar utformningen av den rumsliga miljön. Greed (2019) använder denna beskrivning, samt Masseys teori (1994) för att poängtera hur offentliga toaletter för kvinnor därför inte planeras in i den urbana miljön, och därmed begränsar kvinnors åtkomst till det offentliga rummet.

Intressant för det här arbetet är att slutsatsen som drogs utifrån analysen av Malmös offentliga toaletter, är att toaletterna i de flesta fall bidrar till kvinnors tillgång till det offentliga rummet. Genom att ställa detta mot både Massey (1994) och Greed (2016, 2019) ställs frågan kring hur Malmö Stads beslutsfattande organ kring offentliga toaletter är fördelat utifrån kön. I arbetet utforskades inte hur könsmaktfördelningen ser ut inom Fastighets- och gatukontoret i Malmö, men det

är värt att fundera på. Oavsett är Malmö Stads arbete med offentliga toaletter en viktig pusselbit i en mer jämställd planering av det offentliga rummet, och en del i skapandet av en demokratisering av staden.

5.1.4. Vidare forskning

På grund av tidsbrist fanns det flera aspekter i det här arbetet som inte kunde undersökas till sin fulla potential. När det gäller olika brukarperspektiv finns det många fler dimensioner som hade kunnat utvecklas. Ur ett intersektionellt genusperspektiv finns många faktorer, utöver de som lyftes i arbetet, som kan vara avgörande för kvinnors tillgång till det offentliga rummet, såsom etnicitet och religion. För vidare studier av Malmös offentliga toaletter hade även dessa faktorer varit intressanta att studera. Vidare hade en större studie över kvinnors användning av offentliga toaletter i Malmö varit intressant, för att få en förståelse för hur medborgare och besökare upplever och använder toaletterna i staden. Detta hade tillfört en ytterligare aspekt för vidare analys av Malmö Stads planering och förvaltning av offentliga toaletter.

I det här arbetet kunde inga slutsatser dras kring hur Malmös offentliga handikapptoaletter är utformade och utrustade, och kunde således inte visa en grundlig bild av hur dessa fungerar i praktiken. För vidare forskning hade det därför varit både intressant och viktigt att få en djupare förståelse för Malmös offentliga toaletters utformning och utrustning ur ett tillgänglighetsperspektiv.

5.1.5. Landskapsarkitektens roll

På landskapsarkitekturprogrammet lyfts sällan frågan kring offentliga toaletter, trots att vi arbetar med offentliga miljöer. Som landskapsarkitekter diskuterar vi ofta betydelsen av levande platser, inte minst i staden, och försöker alltid skapa miljöer som människor ska vilja trivas i och stanna länge på. Enligt Lockwood (2001) lockas fler människor till städer som tillhandahåller många offentliga toaletter, något som borde beaktas inom landskapsarkitektur och bli en del av diskursen kring skapandet av hållbara och levande urbana miljöer.

Intressant här är hur Greed (2019) nämner konsekvenserna för gestaltningen på urbana platser när det saknas ett samarbete mellan politiker och arkitekter/planerare/konstruktörer. Utan den rumsliga expertisen kan alltså offentliga toaletters integrering påverka den resterande bebyggda miljön, vilket kan leda till ett glapp mellan brukare och det offentliga rummet. Ur landskapsarkitektens roll är detta en viktig lärdom, nämligen att frågan kring offentliga toaletter bör drivas mer från vårt håll.

5.1.6. Metodreflektion

Till arbetets empiriska material gjordes en intervju med en respondent från FGK. Denna gjordes skriftligt över mail, vilket satte vissa begränsningar för arbetets resultat. Eftersom att frågor och svar skickades skriftligt fanns det information som eventuellt gick förlorat, information som vid t.ex. en semistrukturerad intervju där man ses personligen kanske hade fångats upp. Vid en

semistrukturerad intervju kan samtalet bli mer dynamisk och skapa utrymme för följdfrågor (Kvale & Brinkmann 2009), vilket för det här arbetet hade kunnat tillföra en djupare analys av Malmö Stads arbete med offentliga toaletter. Skriftliga intervjuer ställer även höga krav på att kunna uttrycka sig i skrift (Kvale & Brinkmann 2009). Detta var dock inte ett problem i det här arbetet, men skriftlig kunskap är något som forskaren inte alltid kan förvänta sig av respondenten.

Vidare hade arbetet gynnats av ytterligare intervjuer även med andra personer som på något sätt är involverade i arbetet med offentliga toaletter i Malmö. Detta hade kunnat ge en bredare förståelse för olika planerings- och förvaltningsprocesser gällande offentliga toaletter i Malmö.

Referenser

- Arvidsson, M. & Pinto, A.B. (2020). Lika rätt till toalett: två kampanjer för offentliga bekvämlighetsinrättningar i Malmö och Göteborg vid 1900-talets början. *Arbetshistoria*. 2020:3-4, sidorna 34-41
- Arvidsson, M. & Pinto, A.B. (2021). Public toilets for women: how female municipal councillors expanded the right to the city in Sweden, c. 1910-1925. *Women's history review*, ahead-of-print (ahead-of-print), 1–20.
<https://doi.org/10.1080/09612025.2021.1950335>
- Bovens, L., & Marcoci, A. (2020). The gender-neutral bathroom: A new frame and some nudges. *Behavioural Public Policy*, 1-24.
doi:10.1017/bpp.2020.23
- Boverket (2021a). Hygienrum. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/tillganglighet/hygienrum/> [25.01.2022]
- Boverket (2021b). Hemlösa. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/hemlosa/> [28.02.2022]
- Danfo (2021). Tetragon. https://danfo.se/storage/475D34A8F048975CF917E544B37536974FFAB98BB64E313870214C5A3EEC9735/cea29d82ad5d46068f29683162f16392/pdf/media/5a694d0599bf47e89e65d050cf26d5f9/Danfo%20Tetragon_2021_SWE.pdf [10.03.2022]
- Ellisa, E. & Luana, L. (2021). Female restrooms in the tourist destination: how the socio-spatial conditions of public toilets influence women's perception of safety. *Journal of Asian architecture and building engineering*, ahead-of-print (ahead-of-print), 1–16.
<https://doi.org/10.1080/13467581.2021.1941995>
- Franzén, K. & Samuelsson, E. (2018). Urininkontinens. *Läkemedelsboken*, Uppsala: Läkemedelsverket

- Gatukontoret (2010). Åtgärdsprogrammet för Malmös offentliga toaletter 2011-2020. Malmö: Malmö Stad.
- Gershenson, O. & Penner, B. (2009). *Ladies and Gents: Public Toilets and Gender*. Philadelphia: Temple University Press.
- Greed, C. (2016). Taking women's bodily functions into account in urban planning and policy: Public toilets and menstruation. *Town planning review*, 87 (5), 505–524.
- Greed, C. (2019). Join the queue: Including women's toilet needs in public space. *The Sociological review (Keele)*, 67 (4), 908–926.
<https://doi.org/10.1177/0038026119854274>
- Göteborg Stad (u.å.) Om offentliga toaletter.
<https://goteborg.se/wps/portal/start/gator-vagar-och-torg/torg-och-allmanna-platser/offentliga-toaletter/om-offentliga-toaletter> [14.02.2022]
- Hallberg, O. (2021). Public toilets in an intersectional perspective : – The call for change. Masteruppsats, Samhällsplanering och miljö, Urbana och regionala studier. Stockholm: KTH, Skolan för arkitektur och samhällsbyggnad. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kth:diva-298716>
- Hanson, J., Bichard, J-A., Greed, C. (2007). The Accessible Toilet Resource. Research report. UCL, London, UK .
- Katrin (2016). Toalettrapporten. https://katriniq.com/wp-content/uploads/2016/10/MTAB_toalettrapport_2016_SE.pdf
 [07.03.2022]
- Kitchin, R. & Law, R. (2001). The Socio-spatial Construction of (In)accessible Public Toilets. *Urban studies (Edinburgh, Scotland)*, 38 (2), 287–298.
<https://doi.org/10.1080/00420980124395>
- Knight, G. & Bichard, J. (2011) *Publicly Accessible Toilets: An Inclusive Design Guide*. London: Helen Hamlyn Centre for Design.
- Kuhlmann, A.S., Bergquist, E.P., Danjoint, D., Wall, L. (2019). Unmet Menstrual Hygiene Needs Among Low-Income Women. *Obstetrics & Gynecology*: Volume 133 - Issue 2 - p 238-244 doi: 10.1097/AOG.0000000000003060
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *InterViews : learning the craft of qualitative research interviewing*. 2. ed. Los Angeles: Sage Publications.

- Lendin, B. (2007). Att hålla sig länge kan vara farligt. <https://www.arbetskydd.se/arbetsmiljo/att-halla-sig-lange-kan-vara-farligt-6573017> [25.01.2022]
- Lockwood, J. (2001). The Lockwood Survey: Capturing, Catering and Caring for Consumers. Huddersfield: *Urban Management Initiatives*, Town Centre Management.
- Malmö Stad (2022). Offentliga toaletter. <https://malmo.se/Bo-och-leva/Stadsmiljo-och-trafik/Regler-pa-offentliga-platser/Offentliga-toaletter.html> [24.01.2022]
- Maroko, A.R., Hopper, K., Gruer, C., Jaffe, M., Zhen, E. & Sommer, M. (2021). Public restrooms, periods, and people experiencing homelessness: An assessment of public toilets in high needs areas of Manhattan, New York. *PLoS one*, 16 (6), e0252946–. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0252946>
- Massay, D. (1994). *Space, Place and Gender*. Oxford: Polity Press.
- Nationalencyklopedin (u.å. a), Offentligt rum. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/offentligt-rum> [04.02.2022]
- Nationalencyklopedin (u.å. b), Intersektionalitet. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/intersektionalitet> [21.03.2022]
- Moreira, F.D., Rezende, S. & Passos, F. (2021). On-street toilets for sanitation access in urban public spaces: A systematic review. *Utilities policy*, 70, 101186–. <https://doi.org/10.1016/j.jup.2021.101186>
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (u.å.). Ordlista. <https://www.mucf.se/om-oss/ordlista> [09.02.2022]
- Pettersson, M. (2021). Stades gratistoalletter slutar vara gratis. <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/stadens-gratistoalletter-slutar-vara-gratis-1.55157401> [03.02.2022]
- Ramster, G., Greed, C., Bichard, J-A. (2018). How Inclusion can Exclude: The Case of Public Toilet Provision for Women. *Built Environment*. 44. 52-76. 10.2148/benv.44.1.52.

- Rawls, S. (1988). Restroom Usage in Selected Public Facilities: A Comparison of Females and Males. Diss. Virginia Polytechnic Institute and State University. <http://hdl.handle.net/10919/53598>
- Sewell, J.E. (2011). *Women and the Everyday City: Public Space in San Francisco, 1890-1915. (Architecture, landscape, and American culture series)*. University of Minnesota Press.
- SFS 1988:808. Miljöbalken. Stockholm: Miljödepartementet
- SFS 2010:900. Plan- och bygglagen. Stockholm: Finansdepartementet
- Socialstyrelsen (2017). Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär. Stockholm: Socialstyrelsen
- Stiftelsen Tryggare Sverige (u.å.). Om trygghet. <https://tryggaresverige.org/trygghet> [03.03.2022]
- Stiftelsen Tryggare Sverige (2019). En feministisk offentlig toalett. Stockholm: Stiftelsen Tryggare Sverige.
- Stiftelsen Tryggare Sverige (2021). Säkra och trygga offentliga toaletter i Göteborg – en feministisk kartläggning. Stockholm: Stiftelsen Tryggare Sverige.
- The United States Department of Justice (2015). Title ix of the education amendments of 1972. <https://www.justice.gov/crt/title-ix-education-amendments-1972> [02.03.2022]
- Valentine, G. (1989) The Geography of Women's Fear. Area no. 4 (21) pp. 385-390.
- Wikström, T. & Olsson, L. (2012). Stadens möjligheter: platser och stråk. Malmö: Tita-projektet, Region Skåne.

Tack

Stort tack till min handledare Frederik Aagaard Hagemann för ditt stora engagemang, tålamod och för alla dina kloka bidrag till mitt arbete. Det har varit otroligt roligt att få diskutera och reflektera med dig under hela skrivprocessen. Tack för det!

Jag vill även rikta ett stort tack till mina motläsare Sujaila Scott och Fanny Arulf för all feedback och pepp ni har gett under arbetets gång.

Slutligen vill jag även tacka respondenten från Fastighets- och gatukontoret i Malmö för ditt intresse i mitt arbete, och för alla dina svar på mina frågor.